

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ द्वितीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रपाठकः ॥

उद्धन्यमानमस्या अमेध्यम्। अपं पाप्मानं यजमानस्य हन्तु। शिवा नः सन्तु
प्रदिशश्चतस्रः। शं नो माता पृथिवी तोकसाता। शं नो देवीरभिष्टये। आपो भवन्तु पीतये।
शं योरभि स्रवन्तु नः। वैश्वानरस्य रूपम्। पृथिव्यां परिस्रसा। स्योनमा विशन्तु नः॥१॥

यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः। सञ्जज्ञाने रोदसी सम्बभूवतुः। ऊषान्कृष्णमवतु
कृष्णमूषाः। इहोभयोर्यज्ञियमार्गमिष्टाः। ऊतीः कुर्वाणो यत्पृथिवीमचरः। गुहाकारमाखुरूपं
प्रतीत्य। तत्ते न्यक्तमिह सम्भरन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वाः। ऊर्जं पृथिव्या
रसमाभरन्तः। शतं जीवेम शरदः पुरुचीः॥२॥

वम्रीभिरनुवित्तं गुहांसु। श्रोत्रं त उर्व्यबधिरा भवामः। प्रजापतिसृष्टानां प्रजानाम्।
क्षुधोऽपंहत्यै सुवितं नो अस्तु। उप्रं प्रभिन्नमिषमूर्जं प्रजाभ्यः। सूदं गृहेभ्यो रसमाभरामि।
यस्य रूपं बिभ्रदिमामविन्दत। गुहा प्रविष्टाः सरिरस्य मध्ये। तस्येदं विहतमाभरन्तः।
अलम्बद्धारमस्यां विधेम॥३॥

यत्पर्यपश्यत्सरिरस्य मध्ये। उर्वीमपश्यञ्जगतः प्रतिष्ठाम्। तत्पुष्करस्याऽऽयतनाद्धि
जातम्। पूर्णं पृथिव्याः प्रथनं हरामि। याभिरदृहञ्जगतः प्रतिष्ठाम्। उर्वीमिमां विश्वजनस्य
भर्त्रीम्। ता नः शिवाः शर्कराः सन्तु सर्वाः। अग्ने रेतश्चन्द्रं हिरण्यम्। अद्ध्यः सम्भूतममृतं
प्रजासु। तत्सम्भरन्नुत्तरतो निधाय॥४॥

अतिप्रयच्छं दुरितिं तरेयम्। अश्वौ रूपं कृत्वा यदश्वत्येतिष्ठः। संवत्सरं देवेभ्यो
निलायं। तत्ते न्यक्तमिह सम्भरन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वाः। ऊर्जं पृथिव्या
अध्युत्थितोऽसि। वनस्पते शतवल्शो विरोह। त्वया वयमिषमूर्जं मदन्तः। रायस्पोषेण
समिषा मदेम। गायत्रिया ह्रियमाणस्य यत्ते॥५॥

पूर्णमपतत्तृतीयस्यै दिवोऽधि। सोऽयं पूर्णः सोमपूर्णाद्धि जातः। ततो हरामि
सोमपीथस्यावरुद्धौ। देवानां ब्रह्मवादं वदतां यत्। उपाशृणोः सुश्रवा वै श्रुतोऽसि।

ततो॒ मामा॑विंशतु ब्रह्मवर्च॑सम्। तत्स॒म्भर॑ऽस्तदवरुन्धीय सा॒क्षात्। यया॑ ते सृष्टस्या॒ग्नेः।
हेति॑मशंमयत्प्रजाप॑तिः। तामि॒माम॑प्रदाहाय॥६॥

शमी॑ः शान्त्यै॑ हराम्यहम्। यत्तै॑ सृष्टस्य॑ यतः। विक॑ङ्कतं भा आ॑र्च्छञ्जातवेदः। तथा॑
भा॒सा सम्मि॑तः। उ॒रुं नो॑ लो॒कमनु॑ प्रभा॑हि। यत्तै॑ तान्तस्य॑ हृदय॑माच्छिन्द॒ञ्जातवेदः॑।
म॒रुतो॑ऽद्विस्तमयित्वा। ए॒तत्ते॑ तद॒शनेः॑ सम्भ॑रामि। सा॒त्मा अ॒ग्ने सह॑दयो भवे॒ह।
चि॒त्रिया॑दश्व॒त्थात्स॒म्भृता॑ बृ॒हत्यः॑॥७॥

शरी॑रम॒भि स॑ऽस्कृताः स्था। प्र॒जाप॑तिना यज्ञ॒मुखेन॑ सम्मि॑ताः। ति॒स्रस्त्रि॒वृद्धिर्मि॑थुनाः
प्रजा॑त्यै। अ॒श्वत्था॑द्धव्यवा॒हाद्धि॑ जा॒ताम्। अ॒ग्नेस्त॒नूं य॒ज्ञिया॑ऽसम्भ॑रामि। शा॒न्तयो॑निः
शमी॑ग॒र्भम्। अ॒ग्नये॑ प्रज॑नयितवै। यो अ॒श्वत्थः॑ शमी॑ग॒र्भः। आ॒रुरो॑ह त्वे सचा॑। तं तै॑ हरामि
ब्रह्म॑णा॥८॥

य॒ज्ञियैः॑ के॒तुभिः॑ स॒ह। यं त्वा॑ सम॒भर॑ञ्जातवेदः। य॒थाश॑रीरं भूतेषु न्य॑क्तम्। स सम्भृ॑तः
सीद॑ शि॒वः प्र॒जाभ्यः॑। उ॒रुं नो॑ लो॒कमनु॑नेषि वि॒द्वान्। प्रवे॑धसे क॒वये॑ मेध्या॒य। वचो॑
व॒न्दारु॑ वृष॒भाय॑ वृ॒ष्णे। यतो॑ भ॒यम॑भयं तन्नो॑ अस्तु। अ॒व दे॒वान् य॑जे हेड्या॒न्। स॒मिधा॑ऽग्निं
दु॒वस्य॑त॥९॥

॥ घृत-सूक्तम् ॥

घृ॒तैर्बा॑धय॒ताति॑थिम्। आऽस्मि॑न् ह॒व्या जु॑होतन। उप॑ त्वाऽग्ने ह॒विष्म॑तीः। घृ॒ताची॑र्यन्तु
हर्य॑त। जुष॑स्व स॒मिधो॑ मम। तं त्वा॑ स॒मिद्धि॑रङ्गिरः। घृ॒तेन॑ वर्धयामसि। बृ॒हच्छो॑चा यवि॒ष्ठ्या।
स॒मिध्य॑मानः प्रथ॒मो नु॑ धर्मः। स॒म॒क्तुभि॑रज्यते वि॒श्ववा॑रः॥१०॥

शोचि॑र्ष्वे॒शो घृ॒तनि॑र्णि॒क्पाव॑कः। सु॒य॒ज्ञो अ॒ग्निर्य॑जथा॒य दे॒वान्। घृ॒तप्र॑तीको
घृ॒तयो॑नि॒रग्निः॑। घृ॒तैः स॒मिद्धो॑ घृ॒तम॑स्यान्नम्। घृ॒तप्रु॑षस्त्वा स॒रितो॑ वहन्ति। घृ॒तं
पि॒बन्त्सु॑य॒जा यक्षि॑ दे॒वान्। आ॒युर्दा॑ अ॒ग्ने ह॒विषो॑ जुषा॒णः। घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निरेधि। घृ॒तं
पी॒त्वा मधु॑ चारु॒ गव्य॑म्। पि॒तेव॑ पु॒त्रम॑भि॒रक्ष॑तादि॒मम्॥११॥

त्वाम॑ग्ने स॒मिधा॑नं यवि॒ष्ठ। दे॒वा दू॑तं च॒क्रिरे॑ ह॒व्यवा॑हम्। उ॒रु॒ञ्जय॑सं घृ॒तयो॑नि॒माहु॑तम्।
त्वेष॑ चक्षु॒र्दधिरे॑ चोद॒यन्वा॑ति। त्वाम॑ग्ने प्र॒दिव॑ आहु॑तं घृ॒तेन॑। सु॒म्नाय॑वः सु॒ष॒मिधा॑ स॒मीधिरे॑।

स वावृधान ओषधीभिरुक्षितः। उरु जयाँसि पार्थिवा वितिष्ठसे। घृतप्रतीकं व ऋतस्य धूरूषदम्। अग्निं मित्रं न समिधान ऋञ्जते॥१२॥

इन्धानो अक्रो विदथेषु दीद्यंत। शुक्रवर्णामुदुं नो यँसते धियम्। प्रजा अग्ने संवांसया। आशाँश्च पशुभिः सह। राष्ट्राण्यस्मा आर्धेहि। यान्यासँत्सवितुः सवे। मही विश्वती सदने ऋतस्य। अर्वाची एतं धरुणे रयीणाम्। अन्तर्वती जन्यं जातवेदसम्। अध्वराणां जनयथः पुरोगाम्॥१३॥

आरोहतं दशतँ शक्ररीर्मम। ऋतेनाग्र आयुषा वर्चसा सह। ज्योग्जीवन्त उत्तरामुत्तराँ समाम्। दर्शमहं पूर्णमासं यज्ञं यथा यजौ। ऋत्विग्वती स्थो अग्निरेतसौ। गर्भं दधाथां ते वामहं ददे। तत्सत्यं यद्वीरं बिभृथः। वीरं जनयिष्यथः। ते मत्प्रातः प्रजनिष्येथे। ते मा प्रजाते प्रजनयिष्यथः॥१४॥

प्रजयां पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेनं सुवर्गे लोके। अनृतात्सत्यमुपैमि। मानुषाद्वैव्यमुपैमि। दैवीं वाचं यच्छामि। शल्कैरग्निमिन्धानः। उभौ लोकौ संनेमहम्। उभयोँलोकयोर् ऋध्वा। अतिं मृत्युं तराम्यहम्। जातवेदो भुवनस्य रेतः। इह सिँश्च तपसो यज्ञनिष्यते॥१५॥

अग्निमँश्चत्थादधि हव्यवाहम्। शमीगर्भाञ्जनयन् यो मंयोभूः। अयं ते योनिर्ऋत्विग्यः। यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्र आरोह। अथा नो वर्धया रयिम्। अपेतं वीतं वि च सर्पतातः। येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अदादिदं यमोऽवसानं पृथिव्याः। अक्रन्निमं पितरोँ लोकमस्मै॥१६॥

अग्नेर्भस्माँस्यग्नेः पुरीषमसि। संज्ञानमसि कामधरणम्। मयि ते कामधरणं भूयात्। संवं सृजामि हृदयानि। सँसृष्टं मनोँ अस्तु वः। सँसृष्टः प्राणो अस्तु वः। सं या वः प्रियास्तनुवः। सं प्रिया हृदयानि वः। आत्मा वोँ अस्तु सम्प्रियः। सम्प्रियास्तनुवो मम॥१७॥

कल्पेतां द्यावापृथिवी। कल्पन्तामाप ओषधीः। कल्पन्तामग्नयः पृथक्। मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः। येँऽग्नयः समनसः। अन्तरा द्यावापृथिवी। वासन्तिकावृतू अग्निं कल्पमानाः। इन्द्रमिव देवा अग्निं सं विशन्तु। दिवस्त्वा वीर्येण। पृथिव्यै मंहिम्ना॥१८॥

अन्तरिक्षस्य पोषेण। सर्वपशुमादधे। अजीजनन्नमृतं मर्त्यासः। अस्त्रेमाणं तरणिं

वीडुजम्भम्। दश स्वसारो अगुर्वः समीचीः। पुमांसं जातमभि सश्रभन्ताम्। प्रजा-
पतेस्त्वा प्राणेनाभि प्राणिमि। पूष्णः पोषेण मह्यम्। दीर्घायुत्वाय शतशारदाय। शत-
शरद्ध्य आयुषे वर्चसे॥१९॥

जीवात्वे पुण्याय। अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतत्। ममासि योनिस्तव योनिरस्मि। ममैव
सन्वहं हव्यान्यग्ने। पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदः। प्राणे त्वाऽमृतमादधामि। अन्नादमन्नाद्याय।
गोसारं गुप्त्यै। सुगारुहपत्यो विदहन्नरातीः। उषसः श्रेयसीः श्रेयसीर्दधत्॥२०॥

अग्ने सपत्नाः अप बाधमानः। रायस्पोषमिषमूर्जमस्मासु धेहि। इमा उ मामुपतिष्ठन्तु
रायः। आभिः प्रजाभिरिह संवसेय। इहो इडा तिष्ठतु विश्वरूपी। मध्ये वसोर्दीदिहि
जातवेदः। ओजसे बलाय त्वोद्यच्छे। वृषणे शुष्मायाऽऽयुषे वर्चसे। सपत्नतूरसि वृत्रतूः।
यस्तै देवेषु महिमा सुवर्गः॥२१॥

यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः। पुष्टिर्या तं मनुष्येषु पप्रथे। तया नो अग्ने जुषमाणं एहि।
दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्। वातात्पशुभ्यो अध्योषधीभ्यः। यत्र यत्र जातवेदः सम्बभूथ।
ततो नो अग्ने जुषमाणं एहि। प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वान्। अग्नेरग्ने पुरो अग्निर्भवेह।
विश्वा आशा दीद्यानो वि भाहि॥२२॥

ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे। अन्वग्निरुषसामग्रमख्यत्। अन्वहानि प्रथमो जातवेदाः।
अनु सूर्यस्य पुरुत्रा च रश्मीन्। अनु द्यावापृथिवी आततान। विक्रमस्व महाः असि।
वेदिषन्मानुषेभ्यः। त्रिषु लोकेषु जागृहि। यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः। संविदाने रोदसी
सं बभूवतुः॥२३॥

तयोः पृष्ठे सीदतु जातवेदाः। शम्भूः प्रजाभ्यस्तनुवै स्योनः। प्राणं त्वाऽमृतं आ दधामि।
अन्नादमन्नाद्याय। गोसारं गुप्त्यै। यत्ते शुक्रं शुक्रं वर्चः शुक्रा तनूः। शुक्रं ज्योतिरजसम्। तेन
मे दीदिहि तेन त्वाऽऽदधे। अग्निनाऽग्ने ब्रह्मणा। आनशे व्यानशे सर्वमायुर्व्यानशे॥२४॥

नर्यं प्रजां मे गोपाय। अमृतत्वाय जीवसे। जातां जनिष्यमाणां च। अमृतं सत्ये
प्रतिष्ठिताम्। अथर्वं पितुं मे गोपाय। रसमन्नमिहायुषे। अदब्धायोऽशीततनो। अविषन्नः
पितुं कृणु। शस्यं पशून्मे गोपाय। द्विपादो ये चतुष्पदः॥२५॥

अष्टाशफाश्च य इहाग्ने। ये चैकशफा आशुगाः। सप्रथ सभां मे गोपाय। ये च

सभ्याः सभासदः। तानिन्द्रियावतः कुरु। सर्वमायुरपासताम्। अहं बुध्निय मन्त्रं मे गोपाय।
यमृषयस्त्रैविदा विदुः। ऋचः सामानि यजूंषि। सा हि श्रीरमृता सताम्॥२६॥

चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः। घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये। मर्मज्यमाना महते
सौभगाय। मह्यं धुक्ष्व यजमानाय कामान्। इहैव सन्तत्र सतो वो अग्नयः। प्राणेन वाचा
मनसा बिभर्मि। तिरो मा सन्तमायुर्मा प्रहासीत्। ज्योतिषा वो वैश्वानरेणोपतिष्ठे। पञ्चधा-

ऽग्नीन्व्यक्रामत्। विराट्स्मृष्टा प्रजापतेः। ऊर्ध्वाऽऽरोहद्रोहिणी। योनिर्गन्धेः प्रतिष्ठितिः॥२७॥
विशन्तु नः पुरुषीर्विधेम निधाय यत्तेऽप्रदाहाय बृहत्यां ब्रह्मणा दुवस्यत विश्वारं इममञ्जते पुरोगां प्रजनयिष्यथो जनियथैऽस्मै मम महिम्ना
वर्चसे दधेधस्वर्गो भाहि सम्बभूवतुरायुर्व्यानशे चतुष्पदः सतां प्रजापतेर्द्वे च॥२७॥

[१]

नवैतान्यहानि भवन्ति। नव वै सुवर्गा लोकाः। यदेतान्यहान्युपयन्ति। नवस्वेव
तत्सुवर्गेषु लोकेषु सत्रिणः प्रतितिष्ठन्तो यन्ति। अग्निष्टोमाः परः सामानः कार्या इत्याहुः।
अग्निष्टोमसम्मितः सुवर्गो लोक इति। द्वादशाग्निष्टोमस्य स्तोत्राणि। द्वादश मासाः
संवत्सरः। तत्तत्र सूक्ष्मम्। उक्थ्या एव सप्तदशाः परः सामानः कार्याः॥२८॥

पशवो वा उक्थानि। पशूनामवरुद्धौ। विश्वजिदभिजितावग्निष्टोमौ। उक्थ्याः सप्तदशाः
परः सामानः। ते सऽस्तुता विराजंमभि सं पद्यन्ते। द्वे चर्चावतिरिच्येते। एकया
गौरतिरिक्तः। एकयाऽऽयुरूनः। सुवर्गो वै लोको ज्योतिः। ऊर्ग्विराट्॥२९॥

सुवर्गमेव तेन लोकमभि जयन्ति। यत्परं राथन्तरम्। तत्प्रथमेऽहंकार्यम्।
बृहद्वितीयै। वैरूपं तृतीयै। वैराजं चतुर्थै। शाक्करं पञ्चमे। रैवतं षष्ठे। तदं पृष्ठेभ्यो
नयन्ति। सन्तनय एते ग्रहा गृह्यन्ते॥३०॥

अतिग्राह्याः परः सामसु। इमानेवैतैर्लोकान्धसन्तन्वन्ति। मिथुना एते ग्रहा गृह्यन्ते।
अतिग्राह्याः परः सामसु। मिथुनमेव तैर्यजमाना अवरुन्धते। बृहत्पृष्ठं भवति। बृहद्वै
सुवर्गो लोकः। बृहत्तैव सुवर्गं लोकं यन्ति। त्रयस्त्रिंशि नाम सामं। माध्यं दिने पर्वमाने
भवति॥३१॥

त्रयस्त्रिंशद्वै देवताः। देवता एवावरुन्धते। ये वा इतः पराश्च संवत्सरमुपयन्ति। न
हैनं ते स्वस्ति समंश्नुवते। अथ येऽमुतोऽर्वाश्चमुपयन्ति। ते हैनं स्वस्ति समंश्नुवते।
एतद्वा अमुतोऽर्वाश्चमुपयन्ति। यदेवम्। यो ह खलु वाव प्रजापतिः। स उवेवेन्द्रः। तदं
देवेभ्यो नयन्ति॥३२॥

कार्या विराट्गृह्यन्ते पर्वमाने भवतीन्द्र एकं च॥५॥

[२]

सन्ततिर्वा एते ग्रहाः। यत्परः सामानः। विष्वान्दिवाकीर्त्यम्। यथा शालायै पक्षंसी। एव संवत्सरस्य पक्षंसी। यदेतेन गृह्येन। विषूची संवत्सरस्य पक्षंसी व्यवस्रंसेयाताम्। आर्तिमाच्छेयुः। यदेते गृह्यन्ते। यथा शालायै पक्षंसी मध्यं वंशमभि संमायच्छति॥३३॥

एव संवत्सरस्य पक्षंसी दिवाकीर्त्यमभि सं तन्वन्ति। नार्तिमाच्छन्ति। एकविंशमर्भवति। शुक्राग्रा ग्रहा गृह्यन्ते। प्रत्युत्तब्धे सयत्वाय। सौर्य एतदहः पशुरालभ्यते। सौर्योऽतिग्राह्यो गृह्यते। अहरेव रूपेण समर्धयन्ति। अथो अह एवैष बलिर्हियते। सप्तैतदहरतिग्राह्यो गृह्यन्ते॥३४॥

सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः। असावादित्यः शिरः प्रजानाम्। शीर्षन्नेव प्रजानां प्राणान्दधाति। तस्मात्सप्त शीर्षन्प्राणाः। इन्द्रो वृत्रं हत्वा। असुरान्पराभाव्य। स इमाल्लोकानभ्यजयत्। तस्यासौ लोकोऽनभिजित आसीत्। तं विश्वकर्मा भूत्वाऽभ्यजयत्। यद्वैश्वकर्मणो गृह्यते॥३५॥

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै। प्र वा एतेऽस्माल्लोकाच्चवन्ते। ये वैश्वकर्मणं गृह्यन्ते। आदित्यः श्वो गृह्यते। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति। अन्योन्यो गृह्यते। विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्ति। अस्यामन्येन प्रति तिष्ठन्ति। तावाऽपरार्धात्संवत्सरस्यान्योन्यो गृह्यते। तावुभौ सह महाव्रते गृह्यते। यज्ञस्यैवान्तं गत्वा। उभयोर्लोकयोः प्रति तिष्ठन्ति। अर्क्यमुक्थं भवति। अन्नाद्यस्यावरुद्धौ॥३६॥

समायच्छत्यतिग्राह्यो गृह्यन्ते गृह्यते संवत्सरस्यान्योन्यो गृह्यते पञ्च च॥४॥

[३]

एकविंश एष भवति। एतेन वै देवा एकविंशेन। आदित्यमित उत्तमं सुवर्गं लोकमारोहयन्। स वा एष इत एकविंशः। तस्य दशावस्तादहानि। दशं परस्तात्। स वा एष विराज्युभयतः प्रतिष्ठितः। विराजि हि वा एष उभयतः प्रतिष्ठितः। तस्मादन्तरेमौ लोकौ यन्। सर्वेषु सुवर्गेषु लोकेष्वभितपन्नेति॥३७॥

देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य। पराचोऽतिपादादभिभयुः। तं छन्दोभिरद्वहं धृत्यै। देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य। अवाचोऽवपादादभिभयुः। तं पञ्चमीं रश्मिभिरुदवयन्। तस्मादेकविंशेऽहन्पञ्च दिवाकीर्त्यानि क्रियन्ते। रश्मयो वै दिवाकीर्त्यानि। ये गांयत्रे। ते गांयत्रीषूत्तरयोः पर्वमानयोः॥३८॥

महादिवाकीर्त्यं होतुः पृष्ठम्। विकर्णं ब्रह्मसामम्। भासोऽग्निष्टोमः। अथैतानि पराणि। परैर्वै देवा आदित्यं सुवर्गं लोकमपारयन्। यदपारयन्। तत्पराणां परत्वम्। पारयन्त्येनं पराणि। य एवं वेद। अथैतानि स्पराणि। स्परैर्वै देवा आदित्यं सुवर्गं लोकमस्परयन्। यदस्परयन्। तत्स्पराणां स्परत्वम्। स्पारयन्त्येनं स्पराणि। य एवं वेद॥३९॥

एति पर्वमानयोः स्पराणि पञ्च च॥३॥

[४]

अप्रतिष्ठां वा एते गच्छन्ति। येषां संवत्सरेऽनाप्तेऽथ। एकादशिन्याप्यते। वैष्णवं वाग्मनमालभन्ते। यज्ञो वै विष्णुः। यज्ञमेवालभन्ते प्रतिष्ठित्यै। ऐन्द्राग्रमालभन्ते। इन्द्राग्नी वै देवानामयातयामानौ। ये एव देवते अयातयाम्नी। ते एवाऽऽलभन्ते॥४०॥

वैश्वदेवमालभन्ते। देवता एवावरुन्धते। द्यावापृथिव्यां धेनुमालभन्ते। द्यावापृथिव्योरेव प्रति तिष्ठन्ति। वायव्यं वत्समालभन्ते। वायुरेवैभ्यो यथाऽऽयतनाद्देवता अव रुन्धे। आदित्यामवि वशामालभन्ते। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति। मैत्रावरुणीमालभन्ते॥४१॥

मित्रेणैव यज्ञस्य स्विष्टं शमयन्ति। वरुणेन दुरिष्टम्। प्राजापत्यं तूपरं महाव्रत आलभन्ते। प्राजापत्योऽतिग्राह्यो गृह्यते। अहरेव रूपेण समर्धयन्ति। अथो अहं एवैष बलिर्हियते। आग्नेयमा लभन्ते प्रति प्रज्ञात्यै। अजपेत्वान् वा एते पूर्वैर्मासैरव रुन्धते। यदेते गव्याः पशवं आलभ्यन्ते। उभयेषां पशूनामवरुद्धौ॥४२॥

यदतिरिक्तामेकादशिनीमालभेरन्। अप्रियं भ्रातृव्यमभ्यतिरिच्येत। यद्वौ द्वौ पशू समस्येयुः। कनीय आयुः कुर्वीरन्। यदेते ब्राह्मणवन्तः पशवं आलभ्यन्ते। नाप्रियं भ्रातृव्यमभ्यतिरिच्येते। न कनीय आयुः कुर्वते॥४३॥

ते एवालभन्ते मैत्रावरुणीमालभन्तेऽवरुद्धौ सप्त च॥४॥

[५]

प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा वृत्तोऽशयत्। तं देवा भूतानां रसं तेजः समभृत्य। तेनैनमभिषज्यन्। महानववर्तीति। तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम्। महद्व्रतमिति। तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम्। महतो व्रतमिति। तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम्। पञ्चविंशः स्तोमो भवति॥४४॥

चतुर्विंशत्यर्धमासः संवत्सरः। यद्वा एतस्मिन्संवत्सरेऽधि प्राजायत। तदन्नं पञ्चविंशमभवत्। मध्यतः क्रियते। मध्यतो ह्यन्नमशितं धिनोति। अथो मध्यत एव प्रजानामूर्ध्वीयते। अथ यद्वा इदमन्तः क्रियते। तस्मादुदन्ते प्रजाः समेधन्ते। अन्तः

क्रियते प्रजननायैव। त्रिवृच्छिरो भवति॥४५॥

त्रेधाविहितः हि शिरः। लोमं छुवीरस्थि। परांचा स्तुवन्ति। तस्मात्तत्सुदृगेव। न मेघतोऽनु मेघति। न कृश्यतोऽनु कृश्यति। पञ्चदशोऽन्यः पक्षो भवति। सप्तदशोऽन्यः। तस्माद्वयाऽस्यन्यतरमर्धमभि पर्यावर्तन्ते। अन्यतरतो हि तद्वरीयः क्रियते॥४६॥

पञ्चविंश आत्मा भवति। तस्मान्मध्यतः पशवो वरिष्ठाः। एकविंशं पुच्छम्। द्विपदासु स्तुवन्ति प्रतिष्ठित्यै। सर्वेण सह स्तुवन्ति। सर्वेण ह्यात्मनाऽऽत्मन्वी। सहोत्पतन्ति। एकैकामुच्छिषन्ति। आत्मन् ह्यङ्गानि बृद्धानि। न वा एतेन सर्वः पुरुषः॥४७॥

यदित इतो लोमानि दतो नखान्। परिमादः क्रियन्ते। तान्येव तेन प्रत्युप्यन्ते। औदुम्बरस्तल्पो भवति। ऊर्वा अन्नमुदुम्बरः। ऊर्ज एवान्नाद्यस्यावरुद्धौ। यस्य तल्पसद्यमनभिजितः स्यात्। स देवानां साम्यक्षे। तल्पसद्यमभिजयानीति तल्पमारुह्योद्गायेत्। तल्पसद्यमेवाभि जयति॥४८॥

यस्य तल्पसद्यमभिजितः स्यात्। स देवानां साम्यक्षे। तल्पसद्यं मा परांजेपीति तल्पमारुह्योद्गायेत्। न तल्पसद्यं परांजयते। प्लेङ्के शंसति। महो वै प्लेङ्कः। महंस एवान्नाद्यस्यावरुद्धौ। देवासुराः संयत्ता आसन्। त आदित्ये व्यायच्छन्त। तं देवाः समंजयन्॥४९॥

ब्राह्मणश्च शूद्रश्च चर्मकर्ते व्यायच्छेते। दैव्यो वै वर्णो ब्राह्मणः। असुर्यः शूद्रः। इमेऽराथ्सुरिमे सुभूतमक्रन्नित्यन्यतरो ब्रूयात्। इम उद्वासीकारिण इमे दुर्भूतमक्रन्नित्यन्यतरः। यदेवेषां सुकृतं या राद्धिः। तदन्यतरोऽभि श्रीणाति। यदेवेषां दुष्कृतं याऽराद्धिः। तदन्यतरोऽप हन्ति। ब्राह्मणः सं जयति। मुमेवाऽऽदित्यं भ्रातृव्यस्य संविन्दन्ते॥५०॥

भवति भवति क्रियते पुरुषो जयत्यजयञ्जयत्येकं च॥७॥ [६]

उद्धन्यमानं नवेतानि सन्ततिरेकविंश एषोऽप्रतिष्ठां प्रजापतिर्वृत्तः षट्॥६॥

उद्धन्यमानः शोचिष्केशोऽर्धं सपत्नानतिग्राह्या वैश्वदेवमालभन्ते पञ्चाशत्॥५०॥

उद्धन्यमानः संविन्दन्ते॥

हरिः ॐ॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रपाठकः समाप्तः॥

Downloaded from <http://stotrasamhita.github.io> | StotraSamhita | [Credits](#)